Секція 3. «Пандемія COVID-19 в системі ризиків сучасних міжнародних економічних відносин»

УДК 339.564: 330.33.01:314.44:614.46

ОЦІНКА СТІЙКОСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ КРАЇН В УМОВАХ ПАНДЕМІЇ

Чугаєв О. А.
д.е.н., професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, експерт Центру досконалості Жана Моне
Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

В 2020 р. пандемія Covid-19 стала основним фактором ризику для функціонування світової економіки. Станом на 9 листопада 2020 р. було зареєстровано 50,6 млн. випадків захворювання і 1,26 млн. смертей [1].

У березні 2020 р. у [2] ми розробили індекс стійкості торгівлі в умовах пандемії (IFTSP), який включав такі компоненти:

1. Стійкий експорт товарів (+): продуктів харчування, олії; комп'ютерної, аудіо- та відеотехніки; 3×медичного обладнання, фармацевтичних товарів, засобів косметики і гігієни.
2. Стійкий експорт послуг (+): телекомунікаційних, комп'ютерних та інформаційних; аудіовізуальних і пов'язаних з ними.
3. Вразливий експорт товарів (-): нафти і нафтопродуктів; руд, металів і металопродукції; виробів мистецтва, ювелірних і пов'язаних виробів; машин і транспортних засобів; цементу і пов'язаних будівельних матеріалів; друкованої продукції, офісної і канцелярської продукції; меблів; товарів для туризму; взуття.
4. Вразливий експорт послуг (-): пасажирського транспорту, туристичних і будівельних.
5. Імпорт (-) медичного обладнання, фармацевтичних товарів, засобів косметики і гігієни ×3.

Всі компоненти взяті у % від ВВП країни за 2018 р. за даними [3]. Були враховані проциклічність або ациклічність попиту на відповідні товари та послуги та характер трансформації попиту в умовах епідемії та карантину. Індекс IFTSP опублікований для 100 найбільших економік світу. Серед них 90% країн світу мали абсолютну вразливість (IFTSP< 0).

На цей раз перевіримо обґрунтованість розробленої нами методики. Співставимо значення індексу IFTSP з чотирма показниками за 2020 р. Перші три показники – це прогнозні дані за 2020 р. порівняно з 2019 р.:зміна поточного рахунку як частки від ВВП (ΔCA), економічне зростання (GDP), зростання реальних обсягів експорту товарів та послуг (REGS), опубліковані у жовтневому випуску World Economic Outlook за 2020 р. [4]. Четвертий показник – це фактичне зростання номінального

експорту товарів та послуг в поточних цінах (CPEGS) у II кварталі 2020 р. порівняно з II кварталом2019 р., розраховане нами за даними [5]. Результати кореляційного аналізу показані у табл.13.2.

Табл.13.2 Кореляційна матриця

	IFTSP	ΔCA, % ВВП	GDP, % зростання	EGS, % зростання	CPEGS, % зростання
IFTSP	1,00				
ΔCA, % ВВП	0,58	1,00			
GDP, % зростання	0,37	0,69	1,00		
EGS, % зростання	0,28	0,58	0,76	1,00	
CPEGS, % зростання	0,42	0,60	0,30	0,30	1,00

Джерело: розраховано автором за даними [3; 4; 5].

Всі чотири показники демонструють статистично значущу позитивну кореляцію з індексом IFTSP, що свідчить про його прогностичну цінність. Кореляція із зростанням ВВП і реального експорту є достатньо помірною. Поясненнями може бути те, що пандемія здійснює негативний вплив на ВВП не тільки через експорт внаслідок шоку світового попиту, а й через шоки пропозиції. Останній же радше залежить від рівня захворюваності та жорсткості карантинних заходів всередині країни. Динаміка натуральних обсягів експорту не враховує динаміку цін і відмінності у рівні відкритості економіки. Проте кореляція на рівні 0,58 між IFTSP і динамікою поточного рахунку платіжного балансу свідчить про тісний зв'язок між ними. Кореляція з фактичною динамікою експорту в період першої хвилі пандемії (0,42) є помірно позитивною.

Лідер у рейтингу за IFTSP, Ірландія, очікувано зберігає свої високі позиції. Наприклад, її поточний рахунок має покращитись на 16 п.п. ВВП, а за фактичною динамікою експорту -3,3% вона опинилася на 2-му місці. Найбільш вразлива країна, Лівія, так і залишається в кінці рейтингу за показниками 2020 р.

Ми передбачали, що у відносному рейтингу за IFTSP позиції України трохи кращі за середні (38 місце серед 100 країн). У рейтингу за динамікою поточного рахунку вона опинилася на 3-му місці із очікуваним покращанням поточного рахунку на 7 п.п. від ВВП. Відносно високе місце Україна посідає і за стійкістю реального експорту (-4%) і за динамікою фактичного експорту (-15% - 7-ме місце серед 68 країн). Хоча за сукупними втратами ВВП (-7,2%) Україна майже опинилася на рівні нижньої квартилі.

Далі нами побудовані регресійні моделі. Зміна поточного рахунку у % ВВП розраховується за формулою (не враховано Лівію):

$$\Delta CA = 1{,}026 + 0{,}154\ IFTSP$$
$$(0{,}488) \quad (0{,}023)$$

Коефіцієнт детермінації становить 0,31 при $p<0{,}01$. В дужках статистичні похибки. Україна перевищує своє розраховане значення зміни поточного рахунку (-0,23 п.п. ВВП) на 7,2 п.п. ВВП.

Модель для динаміки фактичного експорту у II кварталі 2020 р.:

$$CPEGS=-23,67+0,343\ IFTSP$$
$$(1,98)\quad (0,092)$$

Коефіцієнт детермінації становить 0,17 при $p<0,01$. Україна перевищила своє розраховане значення зміни експорту (-26%) на 11%.

Таким чином, структура експорту виявилася важливим фактором вразливості країн до економічних викликів пандемії. Розроблений нами для попередньої оцінки такої вразливості індекс IFTSP демонструє достатньо тісний зв'язок з динамікою зовнішньоекономічної конкурентоспроможності країни та фактичним експортом товарів і послуг в період першої хвилі пандемії.

Список використаних джерел:

1. COVID-19 Dashboard / Center for Systems Science and Engineering (CSSE) at Johns Hopkins University (JHU), 2020. URL: https://www.arcgis.com/apps/opsdashboard/index.html#/bda7594740fd40299423467b48e9ecf6.
2. Chugaiev O. A. Foreign Trade Strength of Countries under the COVID-19 Pandemic // Актуальні проблеми міжнародних відносин. 2020. Вип. 143. С.45-56.
3. Data Center / UNCTADStat. URL: http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx?sCS_ChosenLang=en.
4. World Economic Outlook Databases / International Monetary Fund. URL: https://www.imf.org/en/Publications/SPROLLS/world-economic-outlook-databases.
5. Balance of Payments and International Investment Positions Statistics / International Monetary Fund. URL: https://data.imf.org/?sk=7A51304B-6426-40C0-83DD-CA473CA1FD52.

УДК 339.9 + 331.556.4

ВПЛИВ ПАНДЕМІЇ COVID–19 НА МІЖНАРОДНУ ТРУДОВУ МІГРАЦІЮ

Стаканов Р.Д.

д.е.н., професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Пандемія COVID-19 призвела до глобальних проблеми в системі охорони здоров'я, що, в свою чергу, спричинило економічну і соціальну кризу, яка потенційно може мати наслідком найбільший спад у світовій економіці з часів завершення II світової війни. Обмеження подорожей, локдаун та заходи соціального дистанціювання, введені у відповідь на